

Budapest legrégebb szobrai

Saját tudósítónktól. —

Budavára, Pest s a budai alsóvárosok, szóval: fővárosunk legrégebb házai után seregszemlét tartunk a régi Pest-Budának máig megmaradt nyilvános szobrain, melyek köz- és magánépületek diszitéséül szolgálva, a terekre helyezett különálló szobrokkal együtt kifejezik koruk polgárságának művészeti igényeit és képességeit. Budapest legrégebb szobrai pedig annál inkább alkalmasok képet nyújtani bizonyos kor művészeti érzékéről és értékéről, mert szinte kizárólag egyazon művészeti irány: a barokk stílus alkotásai. Nem kicsi számú, egyébként különben alig észrevett s egyáltalán nem méltányolt, régi nyilvános szobraink a XVIII. század folyamán készültek. Kevés a XIX. század elejéről való, még kevesebb a régibb szobrászati emlékünknél. A török hódoltság kora elpusztította Zsigmond s Mátyás királyok művészeti emlékeit, a szobrokat, melyekkel ők Budavára tereit ékítették.

Egy-két dombormű, egy fehér márvány Madonna-korsó a Fővárosi Muzeumban, összes emlékeink itt a reneszánsz magyar művészetéről. A tabáni plébánia-templomban lévő dombormű, mely az áldásosztó Megváltót ábrázolja, és a Svábhegyen Béla király kutjának ékítménye csaknem egyedüli emlékeink a román korból. Annál több maradt fenn a XVIII. századból, mikor újraépültek templomaink s az újraéledt áhitat a város minden terére állított valami szobrot.

Legrégibb nyilvános szobrunk a budaujlaki Szentháromság-szobor. Ez eredetileg a Várban állott. 1698-ban fogták a felállításához és 1706-ban készültek el vele. 1710-ben pedig átvitték Ujlakra, hogy helyén a Várban nagyobb és díszesebb emlékművet készítsenek. A szobrot 1724-ben restaurálták, 1856-ban megint átalakították, de a szoborcsoportozat magva, a szentháromság szobra az eredeti, kétszáz évesnél idősebb alkotás. A Várban az 1710. évi pestisjárvány emlékeztére 1713-ban készült el a ma is meglévő Szentháromság-szobor. A művet Bernardo Feretti olasz szobrász készítette. 1836-ban levették a csoportból Szent Kristóf, Ferencz, József, Rókus és János szobrait s a Lipótmizei-uton helyezték el.

1724-ben állították fel azt a Mária-szobrot, mely most a vizivárosi Irma-téren áll. A szobrot akkor a Bomba-térre helyezték, a honnan mostani helyére 1826-ban vitték. Öt évvel fiatalabb a Szer-

Közp. nyomt. XX

Iktatószám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályoz

Tárgy

73

Hely

Idő

" 1914 "

Személy

Helyszám

Szerző

Cím

Budapest legrégebb szobrai

Forrás:

Az Újság

Bn

1914. VI. 17.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

vita-téren lévő Mária-szobor, a melyet most renoválnak, nem kisebb barbarizmussal, mint volt a befalazása és megcsönkítése. 1729-ben tették le ennek a kis szobornak az alapját. 1740-ben állították fel az óbudai Flórián-téren lévő szoborcsoportot. A XVIII. század első évtizedeiből való Nepomuki Szent János szobra Budán a szép barokk-homlokzatu régi János-kórház előtt. Egykoru vele a Zugligeti-uton levő Ecce homo-szobor, Szent Flórián szobra és Nepomuki Szent János szobra az óbudai plébániatemplom előtt, a mely utóbbiakat Óbuda egykori földesura, Zichy Péter gróf állíttatott fel 1740-ben.

Tizenhatszázadik századi nyilvános szobraink tehát mind szent szobrok és különösképpen kevésebb művésziek, mint az egykoru templomok homlokzatát díszítő szobrok. Önálló szobrok vannak ebből a korból a budai Szent Anna-templom (Szent Anna szobra), a fő-utczai Flórián-kápolna homlokzatán Szent Miklós szobra (1751-ből), az Angol-kisasszonyok váczai-utczai templomán a kapu felett Szűz Mária a kisdéddel és kétfelől, félköríves fülkében két szent egész alakja, végül a belvárosi plébánia-templom a nyugati kapu fölött a szentháromság s két angyal szobra, a szentély zárófalán pedig fülkében szent Flórián szobra. Mindezek a tizenhatszázadik század első harmadában készültek.

Barokkori szobrászatunk legszebb emlékei közül való Budapesten a hajdani Károly-kaszárny (központi városháza) nyugati főkapuja fölött lévő három szobor: Atlasz a földgömböt czipelve, s két felől a Béke és Háboru allegorikus női alakja.

Pest két régi közútja is megmaradt. Az egyik a Népligetben van, hová a hajdani Héttérrel vitték. A kut szobra, mely halászsleányt ábrázol, Budapest szebb szobrászati emlékei közé tartozik. Kut volt a Ferencziak-terén is s e Kőbányára vitték. A kut oszlopa fölött két nőalak; az egyik féltérde ereszkedve, vizet meri a másik már távozik a forrástól, fején czipelve korsót.

Budapest múlt századeleji szobrászművészeti emlékei közül legjellegzetesebbek egyes házak udvarán megmaradt kutak szobrai. Ilyenek: a Lloyd-palota udvarán (női szobor; egyik kezében korsó, másikban csésze), a Mária Valéria-utca 3. számú házának udvarán (esipőig lepel nélkül való nő jobbáiban ivócsésze; bal keze feldőlt korsóra támaszkodik), a Bálvány-utca 19. számú ház udvarán (antik redőzetű ruhában korsós nő), a Koronaherczeg-utca 6. számú házban (női alak), Budán: Attila-körut 32 alatt (féltérde ereszkedő nő vizet merit) és a Várban a miniszterelnöki palata] (egykor Sándor Móricz grófé) udvarán (szigonyos Neptun). Az Eötvös-tér 2. számú ház udvarán kutat díszít Nepomuki János szobra, mely a régi hajóhídon állott.

Kapucsarnok díszítéséül szolgál négy finom kivitelű női alak a Nádor-utca 9. számú házban és Dunaiszki Lőrincz műve: a gyöngéd vonalú Flóra, a Bálvány-utca 20. számú ház elkerített kis udvarában.

A Székesfővárosi Muzeum bejárója elé kerültek a pesti nagy német színház muzsái. A szobrokat Vogl, Klieber és Berringer bécsi szobrászok faragták. A hogy csodájára jártak az 1812-ben készült pesti német színháznak, a mely akkor a kontinensnek egyik legszebb és tán legnagyobb színháza volt (3300 néző fért el benne), olyan nagyra tartották a homlokzatát díszítő eme szobrokat is. Budapest első nyilvános profán szobra volt Mátyás kora óta, a mikor a Várban már voltak nagyjaink szobrai, Kisfaludy Károly mellszobra a Nemzeti Muzeum kertjében. Ferenczy István véste márványból 1844-ben. 1847-ben készült el Kisfaludy Sándor mellszobra, de csak pár éve került a testvér szobra mellé. Berzsenyi Dániel és Kazinczy Ferencz mellszobrai szintén Budapest legrégebb szobrai közé tartoznak. Utánuk jött kor szerint Hentzi szobra (1852-ben), Lendvaié 1860-ban, Megyerié 1864-ben. Nagy szobraink sorát a József nádoré kezdi meg, melyet 1869-ben lepleztek le.

Művészeti szempontból Budapest régi szobrai természetesen nem taksálhatók valami nagyra. Legtöbbjüknek különben is inkább a vallásos érzés fölgerjesztése volt a célja, semmint művészeti vágyak kielégítése. Együtt valamennyien azonban teljessé teszik a képet, a mit újraéledt fővárosunkról alkothatunk a föllendülés nevezetes korából, a XVIII. századból. Egyébként újabb nyilvános szobrainkról sem szoktak elragadtatással beszélni. S ezek kevésbé kifejezői koruk művészetének, mint jámbor elődeik utcaáin.